

Соња Веселиновић

ГОЛИ РУЧАК У ЛУТКИНОЈ КУЋИ

Ласло Блашковић, *Жене йисаца*,
Књижевна општина Вршац, Вршац, 2006.

Песничке и романсијерске књиге Ласла Блашковића повезује јединственост стила, брижљиво и помно бдење над речима и реченицама, те и не изненађује што је аутор неке од текстова објављивао и у прозној и у поетској форми. Уосталом, на корицама збирке *Жене йисаца* читамо и поетички исказ аутора: „Никада нисам видео ни оштру, тврду границу између поезије и прозе. (...) Зато, свака моја песма има у себи причу, као што сам у све своје романе инкорпорирао (углавио) читаве песме”. У овој збирци, микрокосмос песничке слике је простор на који се усмерава пажња читаоца, а не нека надређена, оквирна композиција књиге или, пак, свепрожимајућа идеја. Може се зато рећи да је управо Блашковићев стил везивна компонента пет циклуса прилично разнородних тематских и дискурзивних усмерења. Међутим, тај специфични доживљај сопственог израза, односно његове супротстављености *сйварносйи* коју настоји да деконструише, заправо је и основни покретач збирке, а чини се да релација књишког и псеудостварног, или псеудо-аутобиографског, овог аутора заокупља и на ширем плану, и у романима.

Први циклус књиге, уједно и најуспелији, садржи три дуже песме – „Крај цитата”, „Велика уста” и, насловну, „Жене писаца”. Збирка, дакле, почиње ту где се цитат завршава, а ова песма почиње стиховима – „До тебе се пре може стићи/ Неком врстом тунела од лишћа”. Након читања првог стиха, намеће се питање: *пре* него како? Пре него цитатом? Или, можда, шире, пре него књижевношћу? Тако се, у целини првог циклуса, песма може разумети и као обрачун са књижевношћу, обрачун онога који се укрцава на „папирнату барку” и јаше „крмачу од мастила” („Крај цитата”). Престати са ослушкивањем цитата, можда то за лирско *ја* представља почетак гледања, а у наредној песми, та је напоредност чула постављена још изразитије. Као лајтмотиви збирке доживљавају се неспојиве фигуре песника и љубавника, онога који машта и онога који дела. Ако је „светска књижевност тек једно од средстава/ како би се стигло/ до нечитког срца неке жене” („Велика уста”), ни Сирано, ни љубавник, вечито недостатни, нису на добитку. У том смислу, Сирано де Бержерак јавља се као отелотворење песникове неспособности да дела, то јест, његовог суштинског отпора према стварности. На овој проблематици заснива се и насловна песма, спој готово експресионистичких слика и меланхоличног, потресног немирења са њима. Песник/писац, у Блашковићевој ироничној визији, углавном је способан да дошапне шта треба да се ради, а неспреман да дејствује, па је његова атрофирана стварност противстављена његовој реалној половини – супрузи. Духовито, али на моменте болно саркастично, разобличава се ова лажна подвојеност тело – душа. Тело које се „голо плази са пладња извученог из хладњака мртвачнице” треба да препозна и идентификује, дакле именује, супруг – душа, „диктирајући јој још тај ред” („Жене писаца”), па да изађе одатле лак, бестелесан. Осврћући се у оваквом маниру на мотив мртве драге, тако узвишен и потресан, по Едгару Алану Поу, песник држи свој час анатомије, те сецира најотпорније песничке митове и предочава ужасе ненаданих судара литературе и живота. Подсетила ме је ова песма, такође, на подједнако гротескну причу италијанског аутора Томаза Ландолфија о Гогољевој жени – лутки на надувавање.

Изузетном првом циклусу следи други, слабији, у којем је главна улога дата стилу, а песме су исписане без већег удубљивања у тему или без значајније поенте. Но, почетни сукоб, узбудљиви меч књижевности и живота, на радост читалаца, бар овог, захуктава се у трећем циклусу. У песми „Инкубација”, са неког зида пркоси свету везена силуета Бодлера, а „ми, међутим”, каже лирски субјект, „(налазећи се, рецимо, иза њега,/ кад не већ на песниковом рамену./ као какав анђелак/ или еполета),/ не знамо/ шта он тачно види// још мање учествујемо/ у животној вреви”. И ето кључне распоућености модерног песника на делу – уз нешто хумора, опет – он би да буде велик, али може да стане

само далеко иза/после визионара, а с друге стране, заостаје изнова и изнова и у оној другој трци, неспособан да живи и преживи свој комплекс величине. Мењајући регистре, Блашковић само на моменте допушта трагичној димензији мотива да се ослободи, па говори о „тихој патњи неучествовања” оних затворених у луткину кућу. Снага тог контрастног поступка огледа се у централним стиховима песме: „па меланхолично закључујемо,/ одавно затворени/ у живописане садрене статуе,/ да је наш свет,/ круг нашег сазнања/ – тек поглед/ у окротно огледало,/ лака игра/ ледене, закопане/ психе”. И у „Женском послу” и „Песничкој вештини”, песник успешно варира исти мотив – хоће ли песник допустити да га свет узме и присвоји или ће настојати да тај понижени свет текстом надомести, па да у њега до миле воље пенетрира или да га подоји. С једне стране, жеља за литературом животном и лако попут љубавника, а с друге, свест да се не може писати само зато да би се заборавио живот. Неизвесно.

У четвртном циклусу, ствар се поопштрава у песми „Залив свиња”, која почиње стиховима – „Од тада сам збиља често/ ејакулирао у познаникову књигу”. И, тама, када читалац помисли да је то пресудни ударац у лице књижевности, она се подмукло свети. Та ствар је, убеђује нас лирски субјект, дошла насумице, „није била никаква симболична геста”, био је равнодушан према књизи и није тај поступак тумачио никако. Наравно, то не спречава нас да у вечито узнемирујућем – читалачко-воајерском маниру, тражимо нешто за „анализу и транспорт значења”. Јер, ето, ненадано, компромиса тела и душе, песника и љубавника, гротескног, додуше, али такав је једино могућан. Ејакулација ипак не може без мисли о ејакулацији, а песма без реченице – „Једноставно сам то чинио”. После оваквог примирја, пети циклус као да смирује страсти. Неке песме су и предуге, недовољно уобличене да би се уочила водећа мисао, тек са проблесцима оне снажне реторике из најбољих песама збирке. „Лабудова песма” може, такође, бити реплика на Поа, пошто се у њој деконструирате још један топос, симболична веза песника и птица. У широком дијапазону, од асоцијација на перо из гушчије задњице до закланог пилета које се одбија о међу оног света, а све кружећи око птичјег грипа, Блашковић се поиграва могућностима промишљања и метафоризације баналног, непесничког материјала. Тако и „Лабудова песма” добија потпуно изопачену конотацију, као што и нова болест делује „још увек безукусно, књишки”. Је ли за песника новост што су Албатрос и Гавран *зайраво* заражени? Па, они су за њега само такви и могли бити.

Духовито и аутоиронично, у *Женама йисаица*, поручује песник да стилске вежбе нису живот, али да умеју ваљано да га зачине. Трагати за метафором у напрегнутим бицепсима генерала са ТВ-екрана („На начин јуноше”), није општеприсутни рефлекс, али је какав-такав мо-

дус вивенди. Сваки симплификујући закључак, о некој успешној симбиози стварности и литературе, обесмислио би читање ове збирке и разоружао њене вешто управљене жаоке. Иако није лишена мањкавости, будући да је прилично неуједначена, ова књига никако не оставља читаоца равнодушним, док својим најуспелијим остварењима повећава реторичке и тематске домете наше поезије.